

Nr 167.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1920 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående statsbidrag till epidemisjukvården jämte i ämnet väckta motioner. (1:a avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1920 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov i avseende å femte huvudtiteln, innefattande anslagen till socialdepartementet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av punkt 71 i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma av avlåtas i ämnet, på extra stat för år 1921 beräkna *dels* till statsbidrag för uppförande och övertagande av epidemisjukhus ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor, *dels ock* till statsbidrag för driften av sådana sjukhus ett förslagsanslag av 600,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten, den 13 februari 1920 dagtecknad proposition (nr 146), vilken till förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, med godkännande av de i statsrådsprotokollet angivna grunder för statsbidrag till epidemisjukvården, under riksstatens femte huvudtitel på extra stat för år 1921 anvisa *dels* till statsbidrag för uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor; *dels ock* till statsbidrag för driften av sådana sjukhus ett förslagsanslag av 600,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokoll.

Uti tvenne likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 236) av herr A. Antonsson m. fl. och den andra inom andra kammaren (nr 346) av herr A. J. Andersson i Gävle m. fl., har hemställts att riksdagen med godkännande av de i sistberörda proposition fram-

lagda anslagsäskandena, måtte göra det uttalandet, att jämväl städer, som bilda självständiga epidemidistrikt, böra äga tillgodonjuta statsbidrag för uppförande och inrättande efter nya epidemilagens ikraftträdande av epidemisjukhus, varvid samma grunder böra tillämpas som fastställas att gälla för epidemidistrikt innefattande landsbygd.

Vidare har uti en inom första kammaren av herr *A. Petré*n m. fl. väckt motion (nr 240) hemställts, att statsbidrag till uppförande av epidemisjukhus måtte utgå med halva byggnadskostnaden, dock högst 6,000 kronor per sjukplats, och att det för ändamålet å extra stat för 1919 begärda förslagsanslaget måtte höjas till 6,000,000 kronor.

Slutligen har i en inom andra kammaren av herr *B. Olsson* i Kollungeröd väckt motion (nr 345) hemställts, att riksdagen täcktes besluta, att statsbidrag till epidemisjukhus måtte utgå enligt Kungl. Maj:ts förslag, men att maximibidraget icke må överstiga 3,000 kronor för vårdplats, samt att statsbidrag till driften må utgå enligt samma förslag, men med högst 3 kronor per vård dag.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställningar får utskottet hänvisa till motionerna.

1919 års
lagtima
riksdag.

Enligt 18 § första stycket i epidemilagen av den 19 juni 1919 skall inom varje epidemidistrikt — landstingsområde, stad, som ej deltagar i landsting, eller annan stad, som med Kungl. Maj:ts medgivande utgör eget distrikt — finnas tillgång till erforderligt antal platser å sjukhus, avsedda för personer, som äro behäftade med vissa i lagen närmare angivna epidemiska sjukdomar. Dylika epidemisjukhus skola vara ändamålsenligt förlagda och anordnade samt försedda med nödig utrustning och skola vid dem anställas läkare samt den övriga personal, som av behovet påkallas. Förvaltningen av epidemisjukhus tillkommer, enligt 19 § samma lag, i stad, som utgör eget distrikt, hälsovårdsnämnden, och å annan ort en för epidemidistriktet tillsatt epideminämnd. Ifrågavarande lag trädde i kraft den 1 januari 1920, dock skola med avseende å epidemidistrikt, som innefattar landsbygd, ovan berörda stadganden i 18 § första stycket icke äga tillämplighet för än åtta år förflutit från det lagen trätt i kraft.

Vid antagandet av epidemilagen förutsatte 1919 års lagtima riksdag, att statsbidrag skulle utgå till kostnader såväl för uppförande och övertagande som för driften av de i lagen avsedda epidemisjukhusen.

I sitt yttrande till det vid proposition vid 1919 års lagtima riksdag med förslag till epidemilag fogade statsrådsprotokollet anförde dåvarande chefen för civildepartementet, i fråga om statsbidrag till epi-

demisjukhusväsendet, att det enligt hans mening icke borde råda tvivel därom, att beviljandet av sådant statsbidrag vore en förutsättning för ett effektivt genomförande av de föreslagna reformerna i epidemisjukvården. Däremot delade departementschefen icke den uppfattningen, att statsbidrag till epidemisjukhusens byggnadskostnader ej borde ifrågakomma. Ville man åstadkomma den snabba förbättring i epidemisjukhusväsendet, som av förhållandena voro påkallad, vore det enligt departementschefens mening erforderligt, att staten bidroge till byggnadskostnaderna åtminstone för de sjukhus, som efter lagens ikraftträdande uppfördes. Något förslag i detta hänseende hade departementschefen icke ansett lämpligt att då framlägga, då det syntes vara skäl att först avvakta riksdagens beslut i fråga om epidemilagen. Då statsbidrag till sjukhusens driftkostnader i varje fall borde utbetalas i efterskott efter vederbörande förvaltningsårs slut och bidragen till byggnadskostnader efter byggnadernas fullbordande, behövde det icke medföra någon olägenhet att beslut om beviljande av anslag till dylika bidrag icke fattades. Det hade emellertid synts departementschefen vara av betydelse, att statsmakterna redan i samband med den föreslagna epidemilagens antagande uttalade, att statsbidrag till såväl byggnadskostnader som driftkostnader för de i lagen föreskrivna epidemisjukhusen borde beviljas.

I motioner, som väcktes inom båda kamrarna i anledning av den nyssnämnda propositionen, gjordes gällande, att rätten till statsbidrag borde göras vidsträcktare än departementschefen i sitt nu ifrågavarande yttrande angivit. I sagda motioner framställdes det yrkandet, att riksdagen måtte uttala sig för, att byggnadsbidrag måtte utgå även till de landsting, som redan ordnat sin epidemisjukvård på sådant sätt, att det, i överensstämmelse med den nya lagen, vunne godkännande av myndigheterna.

Vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag till epidemilag samt förenämnda, i anledning av samma förslag väckta motioner, uttalade andra lagutskottet, att utskottet till alla delar anslöte sig till departementschefens uttalande, att statsbidrag till såväl drifts- som byggnadskostnader för epidemisjukhusen borde beviljas. Utskottet ville emellertid därjämte framhålla, att billigheten syntes tala för att därutöver tillmötesgå motionärernas hemställan. Därest epidemisjukhus redan funnes på fullt tillfredsställande sätt ordnade av landsting, syntes anledning icke förefinnas att låta dessa landsting bliva mera ogynnsamt ställda i ekonomiskt avseende än de, vilka under de närmast kommande åren skulle nybygga sjukhus. Utskottet ville därför uttala, att utskottet ansåge statsbidrag böra utgå till byggnadskostnader jämväl för av lands-

ting redan före epidemilagens ikraftträdande uppförda epidemisjukhus, vilkas beskaffenhet överensstämde med i samma lag lämnade föreskrifter. Tillika ville utskottet framhålla, att kännedom om de grunder, efter vilka omförmälda statsbidrag skulle komma att utgå, syntes vara en förutsättning för att landtingen skulle kunna uppgöra byggnadsplaner och kostnadsberäkningar för de av lagen fordrade epidemisjukhusen och att det för den skull syntes i hög grad önskvärt, att förslag till sådana grunder snarast och om möjligt redan år 1920 förelades riksdagen till godkännande.

Vad andra lagutskottet sålunda anfört, godkändes av riksdagen.

Kungl. Maj:ts
förslag.

Statsbidrag
för ordnande
av epidemi-
sjukhus m. m.

Genom de av departementschefen och riksdagen föregående år gjorda uttalandena i föreliggande ämne syntes det departementschefen till en början vara fastslaget, att statsbidrag borde utgå till landsting för sådana i lagen avsedda sjukhus, vilka efter lagens ikraftträdande av landstingen uppföras eller inrättas. I många fall kunde emellertid landstingen, efter övertagande av ansvaret för epidemisjukvården, finna sig nödsakade eller i varje fall bäst betjänta av att inlösa inom vederbörande epidemidistrikt redan befintliga i städers eller lantkommuners ägo varande sjukhus. Det skulle, enligt vad departementschefen anfört, vara i överensstämmelse med nyss berörda uttalanden, att landstingen kunde tilldelas statsbidrag jämväl i nu angivna fall.

Departementschefen funne därför rättvist, att landstingen av statsmedel kunde erhålla ersättning även för kostnader, som före epidemilagens ikraftträdande nedlagts på uppförande eller inrättande av sådana epidemisjukhus, vilka befunnes motsvara epidemilagens fordringar.

Däremot syntes departementschefen tillräckliga skäl näppeligen kunna anföras för att städer, som utgjorde eget distrikt, skulle komma i åtnjutande av statsbidrag för anordnande av epidemisjukhus.

Redan enligt hittills gällande epidemistadga hade skyldighet att åstadkomma epidemisjukhus ålegat städerna. Den nya lagstiftningen i ämnet hade sålunda icke i princip medfört några nya skyldigheter i detta hänseende för städernas vidkommande. I följd härav hade ej heller någon övergångstid i epidemilagen medgivits för anordnande av sjukhus i andra distrikt än sådana, som innefattade landsbygd. Riksdagen syntes, enligt vad departementschefen anfört, i sin skrivelse även hava utgått från att i varje fall ersättning för sådana epidemisjukhus, som före epidemilagens ikraftträdande uppförts av städer, som utgjorde eget distrikt, icke borde utgå. Men ej heller i fråga om de nya sjukhus, vilkas inrättande hädanefter kunde vara påkallat, syntes staten kunna

åtaga sig de betydande ekonomiska uppoffringar, som ett stadgande i nu antydd riktning skulle medföra.

Till belysande av de kostnader, det här gällde, meddelades i propositionen, att enligt av medicinalstyrelsen lämnade uppgifter anläggningskostnaderna för de nuvarande epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö, Gävle, Norrköping och Hälsingborg kunde beräknas till över 3¹/₂ miljoner kronor. Departementschefen har därför ansett att statsbidrag borde utgå allenast till distrikt, som innefattade landsbygd.

I fråga om statsbidragets storlek förordade departementschefen i huvudsak ett av medicinalstyrelsen framlagt förslag, enligt vilket förslag statsbidraget skulle utgå med högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden. Däremot syntes det näppeligen böra ifrågasättas att bevilja statsbidrag även till kostnaden för första uppsättningen inventarier, då inventarietkostnaden vore i hög grad växlande och närmast att likställa med driftkostnad. I överensstämmelse med vad som gällde i fråga om statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter borde bidraget icke överstiga 2,000 kronor för varje sjukplats, som vederbörande sjukhus normalt beräknades rymma. Då det vidare kunde tänkas, att landsting vid övertagande av äldre sjukhus från stad, som inginge i landstingsområdet och vilken sålunda befriades från direkt ansvar för epidemisjukhusväsendet, kunde komma att erlægga en lösesumma, som understeg byggnadskostnaden, borde föreskrivas, att för nu angivna fall statsbidraget icke finge överstiga hälften av lösesumman.

I fråga om de närmare villkoren för åtnjutande av statsbidrag av ifrågavarande slag borde det få ankomma på Kungl. Maj:t att därutinnan meddela nödiga föreskrifter.

För bedömande av statsverkets kostnader till följd av de nu föreslagna statsbidragen hava meddelats följande approximativa siffror:

Anläggningskostnaderna för inom riket befintliga, år 1912 färdiga epidemisjukhus beräknades till omkring 8,000,000 kronor, därav dock å inventarier belöpte omkring 700,000 kronor. Bortses från epidemisjukhusen i sådana städer, som icke tillhörde landsting, skulle återstå omkring 5,000,000 kronor. Under åren 1913—1918 uppförda epidemisjukhus inom landstingsområdena beräknades hava betingat en anläggningskostnad av omkring 1,000,000 kronor. För närvarande påginge uppförande av nya epidemisjukhus i Stockholms län samt i Göteborgs och Bohus län. I sistnämnda län vore fem sjukhus planerade för en beräknad kostnad av omkring 800,000 kronor. Beträffande Stockholms län vore epidemisjukhus i Södertälje och Norrtälje under byggnad och flera voro planerade, och bleve kostnaderna härför högst betydande. Jämväl i andra

län föreläge förslag till nya byggnader. Åtskilliga av de befintliga epidemisjukhusen tillhörde icke landstingen och komme ej att av dem inlösas. Å andra sidan måste antalet epidemisjukhus inom riket i avsevärd grad ökas för att motsvara epidemilagens krav, att varje epidemidistrikt skall äga tillgång till erforderligt antal platser på särskilt anordnade sjukhus. Endast ett mindre antal landsting har nämligen tagit epidemisjukvården om hand, och bland dessa hade några ännu endast hunnit göra början. I ett flertal landstingsområden funnes knappast några sjukhus för landsbygden. Med hänsyn härtill vore icke möjligt att för närvarande beräkna ens tillnärmelsevis kostnaderna för statsverkets vidkommande för anläggandet av samtliga erforderliga sjukhus i riket.

Beträffande frågan om storleken av det för ifrågavarande ändamål erforderliga anslaget, vilket till en början syntes böra erhålla förslagsanslags natur, hade i brist på tillförlitliga beräkningar för år 1921 det samma i statsverkspropositionen upptagits till belopp av 2,000,000 kronor.

Statsbidrag
till driftkost-
naderna vid
epidemi-
sjukhus.

Statsbidrag till driftkostnaden borde givetvis icke utgå till andra sjukhus än sådana, som avsåges i epidemilagen och som förvaltades enligt bestämmelserna i denna lag. Endast med avseende på dessa epidemisjukhus hade man garanti för att de dreves på ett tillfredsställande sätt och stode under vederbörande sjukvårdsmyndighets fulla inspektion. Däremot syntes icke anledning föreligga att i förevarande hänseende undantaga städer, som bildade eget distrikt. En sådan inskränkning syntes departementschefen ej heller överensstämma med statsmakternas uttalande i ämnet föregående år.

Den allmänna förutsättningen för att epidemisjukhus, som förvaltades enligt bestämmelserna i epidemilagen, skulle kunna tilldelas driftbidrag, borde allenast vara, att sjukhuset blivit av medicinalstyrelsen godkänt. Driftbidraget borde vidare beräknas per underhållsdag och utgå med hälften av underhållskostnaden per dag, dock med högst 2 kronor.

Statsbidrag syntes böra utgå endast för kostnadsfritt vårdade patienter och endast för det antal underhållsdagar, som fölle inom sjukhusets normala beläggning.

Prövningen av ansökningen om statsbidrag till driftkostnaderna vid epidemisjukhusen borde uppdragas åt medicinalstyrelsen.

Beträffande de kostnader för statsverket, som skulle föranledas av detta förslag, komme desamma vid full beläggning hela året om, motsvarande ett antal underhållsdagar av 2,774,000, att med ett statsbidrag av 2 kronor per underhållsdag utgå med omkring 5,500,000 kronor per

år. Då emellertid ökat antal sjuksängar erfordrades i en del samhällen uppstode merkostnader, som för närvarande icke kunde med någon grad av säkerhet bestämmas. För år 1921 hava 600,000 kronor av departementschefens ansetts tillfyllest, och skulle detta belopp avses för statsbidrag under tiden 1 juli 1920—30 juni 1921.

Beträffande de av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunderna för statsbidrags utgående vid uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus har utskottet velat framhålla följande synpunkter.

Utskottets
yttrande.
Statsbidrag
för ordnande
av epidemi-
sjukhus m. m

Enligt hittills gällande epidemistadga har, såsom departementschefen anført, skyldighet ålegat städerna att inrätta epidemisjukhus. Enligt riksdagens uttalande vid den nya epidemilagens antagande år 1919 borde statsbidrag tillerkännas landsting, som redan före lagens ikraftträdande uppfört sjukhus, vilkas beskaffenhet överensstämde med i lagen lämnade föreskrifter. Härigenom skulle dessa landsting icke försättas i en ogynnsammare ställning i ekonomiskt avseende än de landsting, vilka icke frivilligt företagit åtgärder i förevarande hänseende. Till de städer, som bilda eget epidemidistrikt, lär, såsom av departementschefen anförts, på grund av riksdagens uttalande föregående år något statsbidrag icke böra ifrågasättas för sådana sjukhus av nämnda slag, som uppförts före den nya lagstiftningens trädande i kraft.

Departementschefen har emellertid ansett, att dessa städer ej heller böra tillerkännas statsbidrag för nyuppförda epidemisjukhus. Ett stadgande i denna riktning synes utskottet ej stå i full överensstämmelse med rättvisa och billighet. Då redan nu skattetrycket i ett flertal av dessa städer är synnerligen högt, måste ett undantagande av dem från möjlighet att erhålla statsbidrag i likhet med landsbygdsdistrikten medföra, att skatterna ytterligare ökas för den händelse nybyggnader för epidemisjukvården måste vidtagas. Utskottet har därför ansett sig böra biträda det motionsvis framställda förslaget, att jämväl de städer, som bilda eget epidemidistrikt, tillerkännas statsbidrag för uppförande och inrättande av epidemisjukhus efter den nya lagens ikraftträdande. I fråga om anordnande av nya sjukhus skulle härigenom ingen skillnad göras mellan stadsdistrikt och distrikt innefattande landsbygd. De ekonomiska konsekvenser, som skulle bli en följd av denna anordning, torde enligt utskottets mening vara överkomliga.

Statsbidragets
omfattning.

I fråga om storleken av det statsbidrag, som bör utgå, har departementschefen, såsom ovan nämnts, föreslagit, att detsamma skall fast-

Statsbidragets
storlek.

ställas till högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden samt ej överstiga 2,000 kronor för varje sjukplats, som vederbörande sjukhus normalt beräknas rymma, dock i visst fall vid inlösen av äldre sjukhus med en begränsning till hälften av lösesumman.

Ett flertal motionärer hava emellertid yrkat på att maximibeloppet av statsbidraget, för sjukplats räknat, sättes väsentligt högre, och har därvid särskilt framhållits de för närvarande oerhört stegrade byggnadskostnaderna.

Utskottet har icke kunnat dela vare sig departementschefens eller motionärernas uppfattning. Beträffande nyuppförda sjukhus anser visserligen utskottet, att statsbidraget, såsom av departementschefen föreslagits, bör utgå med högst halva byggnadskostnaden, dock ej över 2,000 kronor för sjukplats, men i avseende å statsbidraget för de epidemisjukhus, som uppförts före epidemilagens ikraftträdande, synes utskottet en snävare begränsning, än som av departementschefen angivits, utan olägenhet kunna ske. Med hänsyn till att de sjukhus, det här gäller, i allmänhet uppförts under betydligt gynnsammare förhållanden på byggnadsmarknaden, än som för närvarande äro rådande eller inom den närmaste framtiden kunna väntas, har utskottet ansett, att statsbidrag bör i detta fall lämnas med högst halva byggnadskostnaden, dock ej med mera än 1,000 kronor för sjukplats.

I samband med behandlingen av denna fråga har utskottet i betraktande av de stora ekonomiska uppoffringar, som för epidemisjukvården åsamkas såväl staten som epidemidistriktet, velat framhålla, att de fordringar, som av vederbörande myndigheter ställas på ifrågavarande sjukvårdsinrättningar, icke böra vara högre, än som av omständigheterna oundgängligen påkallas.

*Statsbidrag
för driftkost-
nader.*

De av departementschefen angivna grunderna för utbetalande av statsbidrag för epidemisjukhusens driftkostnader hava icke föranlett någon erinran från utskottets sida. Det motionsvis framställda yrkandet om höjning av statsbidraget från högst 2 till högst 3 kronor för dag anser sig utskottet följaktligen böra avstyrka.

Anslag.

Beträffande slutligen frågan om det anslagsbelopp, som bör för år 1921 anvisas till täckande av utgifterna för uppförande, inrättande och inlösen av epidemisjukhus har av herr Petrén m. fl. motionsvis yrkats, att detsamma skulle upptagas med 6,000,000 kronor. Då emellertid detta yrkande förutsätter, att maximigränsen för statsbidrag till byggnadskostnaderna bestämmes till 6,000 kronor, ett förslag som utskottet

funnit sig böra avstyrka, har utskottet ej heller kunnat biträda förslaget om anslagets uppförande i riksstaten med nämnda belopp.

Med hänsyn därtill att inga säkra utgångspunkter finnas för bedömning av huru stora belopp, som kunna för år 1921 bliva erforderliga, har utskottet ansett sig böra stanna vid det av Kungl. Maj:t äskade beloppet eller 2,000,000 kronor, vilket belopp bör upptagas såsom förslagsanslag.

Då utskottet icke funnit skäl biträda det motionsvis framställda förslaget om höjande utöver Kungl. Maj:ts förslag av statsbidraget till driftkostnader, har utskottet ansett sig böra tillstyrka jämväl Kungl. Maj:ts anslagsäskande i denna del.

På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. under riksstatens femte huvudtitel på extra stat för år 1921

a) med avslag å den av herr Petrén m. fl. väckta motionen, i vad densamma avser höjande av förevarande anslag, anvisa till *statsbidrag för uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus* ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor;

b) anvisa till *statsbidrag för driften av sådana sjukhus* ett förslagsanslag av 600,000 kronor;

II. beträffande statsbidragets åtnjutande

a) med bifall till de av herr Antonsson m. fl. och Andersson i Gävle m. fl. väckta motionerna besluta, att städer, som bilda självständiga epidemidistrikt, skola åtnjuta statsbidrag för uppförande och inrättande efter den nya epidemilagens ikraftträdande av epidemisjukhus efter samma grunder som epidemidistrikt, innefattande landsbygd;

b) med avslag å de av herr Petrén m. fl. samt Olsson i Kollungeröd väckta motionerna, i vad de avse höjande av maximigränsen för statsbidrags utgående för uppförande m. m. av epidemisjukhus, besluta, att dylikt bidrag skall utgå med högst hälften av de verkliga byggnadskostnaderna, dock beträffande efter den nya lagens ikraftträdande nyuppförda epidemisjukhus ej över 2,000 kronor för sjukplats samt för äldre epidemisjuk-

hus och övriga av departementschefen angivna fall ej över 1,000 kronor för sjukplats;

c) i övrigt godkänna de av departementschefen angivna grunderna för statsbidrags utgående vid uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus;

d) med avslag å herr Olssons i Kollungeröd motion, i vad densamma avser statsbidrag till epidemisjukhusens driftkostnader, godkänna de av departementschefen angivna grunderna för beviljande av statsbidrag för driften vid epidemisjukhusen.

Stockholm den 1 juni 1920.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtande nr 166.
